

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2023, 23(4), 2234-2253. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1353793>

Meslek Liselerinde Öğrencilerin Gelecek Seçimleri Üzerine Bir Alan Araştırması: Hakkari İli Örneği

A Field Study On Future Choices Of Students In Vocational High Schools: The Case Of Hakkari

Yunus EROĞLU¹, Cumhuri DEMİRALP², Ali Can GÖZCÜ³

Geliş Tarihi (Received): 01.09.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 11.12.2023

Yayın Tarihi (Published): 15.12.2023

Öz: Toplumların gelecek inşa etmesine birinci derece etki eden kurum, kuşkusuz eğitim kurumudur. Bu yüzden eğitimin tarihi insanlığın tarihi ile eşdeğerdir. Her ne kadar günümüz eğitim kurumu ve eğitim sistemi değişim ve dönüşüm geçirmiş olsa da temelde eğitim etkinliğinin hep var olduğu kabul edilmektedir. Eğitimde yaşanan bu dönüşümler, çoğu zaman öğrencinin, öğretmenin ve ebeveynlerin öğrenci geleceklerine ilişkin karar verme mekanizma ve süreçlerini de dönüştürme uğratmıştır. Bu araştırma; meslek liselerinde öğrencilerin kendi gelecek seçimlerinin kimler tarafından gerçekleştirildiğini, seçilen bölümlerin meslek uyumu ile neticelenip neticelenmediğini, meslek liselerinden erken ayrılmaların hangi sebeplerden kaynaklandığını ve “ne okulda ne istihdamda bulunma” sorunsalına dair araştırma gerçekleştirmeyi ve nedenlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, AB ERASMUS+ projesi olan “Gelecek Seçimlerine Destek Projesi (Support to Choose Future Project) kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma bir durum çalışmasıdır. Metodolojik yaklaşımı ise Co-Agency yöntemiyle odak grup görüşmesi olarak tasarlanmıştır. Odak grup çalışması öncesinde literatürde yer alan çalışmalar incelenmiş, daha önce bu alanda yürütülen Avrupa Birliği tarafından desteklenen projeler ve sonuçları derinlemesine analiz edilmiştir. İnteraktif bir şekilde katılımcıların hepsinin uzman ve gözlemci dahil fikirlerini beyan etme süreci olan. Co-Agency bağlamında yapılan odak grup görüşmesi yapılandırılmış olarak hazırlanmış olup 2 araştırmacı, 1 moderatör ve 12 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar öğretmen, rehber öğretmen, idareci, öğrenci ve velilerden oluşmuştur. Araştırma; “okuldan erken ayrılma”, “beceri uyumsuzluğu” ve “ne okulda ne istihdamda bulunma durumu” olmak üzere 3 tema üzerine inşa edilmiştir. Araştırma sonucunda para, sabit gelir gibi ekonomik güdülenmeler ön plana çıksa da mutluluk, umut-hedef-hayal, başarı, özgüven duygusu gibi motivasyon kaynaklarının öğrencilerin gelecek seçimlerini etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beceri Uyumsuzluğu, Mesleki Eğitim, NEET, Okuldan Erken Ayrılma.

Abstract: Education is undoubtedly the institution that has the first degree of influence on societies to build the future. Therefore, the history of education is equivalent to the history of humanity. Although today's educational institution and education system have undergone change and transformation, it is accepted that the educational activity has always existed. These transformations in education have often transformed the decision-making mechanisms and processes of students, teachers and parents regarding the future of students. This research aims to investigate who makes students' future choices in vocational high schools, whether the chosen departments result in occupational compatibility, the reasons for early leaving from vocational high schools, and the problematic of “neither in school nor in employment” and to reveal the reasons. The research was conducted within the scope of the EU ERASMUS+ project “Support to Choose Future Project”. This research is a case study. The methodological approach was designed as a focus group interview with Co-Agency method. Prior to the focus group, the studies in the literature were examined, and the projects supported by the European Union in this field and their results were analyzed in depth. In an interactive way, all participants, including experts and observers, were involved in the process of expressing their opinions. The focus group interview in the context of Co-Agency was semi-structured and conducted with 2 researchers, 1 moderator and 12 participants. The participants were teachers, counselors, administrators, students and parents. The research was built on 3 themes: “early school leaving”, “skills mismatch” and “neither in school nor in employment”. As a result of the research, it was concluded that although economic motivations such as money and fixed income come to the fore, motivational sources such as happiness, hope-goal-dream, success, and self-confidence affect students' future choices.

Keywords: Co-Agency, Vocational Training, NEET, Early School Leaving.

Atıf/Cite as: Eroğlu, Y., Demiralp, C. ve Gözcü, A.C. (2023). Meslek liselerinde öğrencilerin gelecek seçimleri üzerine bir alan araştırması: Hakkari ili örneği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(4), 2234-2253 doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1353793.

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi Yunus EROĞLU, Hakkari Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, yunuseroglu@hakkari.edu.tr, 0000 00026076 4868

² Öğr. Gör. Dr. Cumhuri DEMİRALP, Hakkari Üniversitesi, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, cmhrdmrlp@gmail.com, 0000 0001 7138 2964

³ Öğr. Gör. Ali Can GÖZCÜ, Hakkari Üniversitesi, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, alicangozcu@hakkari.edu.tr, 0000 0002 2192 8444

1. GİRİŞ

Eğitim kavramına ilişkin olarak yapılan tanımlamalar dikkate alındığında; temelde bireyin eğitim hayatı boyunca davranış değiştirme sürecine girmekte olduğu dikkat çekicidir. Bu bağlamda kişinin davranışında istendik yönde bir değişimin söz konusu olduğu vurgulanmaktadır (Demirel, 2003). Bir başka yaklaşım ise; eğitimin kişinin doğuştan kazandığı potansiyelinin yeteneğe dönüştürme sürecine odaklandığını gözler önüne sermektedir. Aslında her bireyin gizil güçlerinin farklı olduğu ve hepsinin kendine özgü olduğu ifade edilerek her bireyin eğitilmesinin gerekliliğinden bahsedilmektedir. Bu bağlamda her bireyin değerli olduğu görüşü, eğitime ilişkin tanımlama ve değerlendirmelerde üzerinde durulan temel prensip olduğu anlaşılmaktadır (Durdu Karşlı, 2003).

Eğitim hem kişinin hem de içinde bulunduğu toplumun servetidir (Cingi & Güran, 2003). Ekonomik ve sosyal bağlamda bireyin ve toplumların hayat standartlarını ve kalitesini arttıran, müreffeh bir yaşam oluşmasına katkı sağlayan eğitim olgusu hem kişi hem toplum açısından geleceğe yatırım noktasında önemli bir mihenk taşıdır (Saygılı vd., 2005). Genel eğitim toplumsal kalkınma başlangıcında alt yapıyı oluşturmada hizmet etmektedir. Bunun yanında mesleki ve teknik eğitimin değeri ve önemi endüstrileşmeyle birlikte artmıştır. Bu noktada mesleki ve teknik eğitim; teknolojik gelişmelerden yararlanarak ekonomik kalkınmada ve endüstrideki gelişmeler açısından önem arz etmektedir (Özsoy, 2007).

Mesleki ve teknik eğitim; spesifik olarak bir mesleğin gerektirdiği bilgiye ulaşmayı, belli bir beceriyi kazandırmayı bunun yanında gerekli pratikleşmeyi ve uygulama yeteneğini edindirmeyi hedeflemektedir. Bu anlamda kişisel, sosyal, bilişsel, duygusal (psikolojik) ve ekonomik yönde bireyin uyumlu ve dengeli geliştirilmesi süreci olarak görülmektedir (Alkan, Doğan & İlhan-Sezgin, 2001). Dünya’da söz sahibi olma bağlamında ekonomik olarak güçlü olmak bir ülke için önemlidir. Nitelikli bir iş gücü oluşturabilmek bu bağlamda ekonomiyi güçlendirmektedir. Nitelikli iş gücünü yetiştirmede günümüz teknolojisiyle mesleki-teknik eğitimin entegre edilmesi son derece önem arz etmektedir (Şahinkesen, 1992).

Mesleki ve teknik eğitim bireyin yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Bundan dolayı bireyin kişisel, sosyo-kültürel ekonomik ihtiyaçlarının yerine getirilmesinde mesleki ve teknik eğitim kıymetlidir (Özsoy, 2007). Buna rağmen bireylerin ve toplumların yaşamlarında önemli bir işlevi olan mesleki ve teknik eğitim okullarının farklı sorunlara sahip olduğu düşünülmektedir. Okulu erken terk etme, kendi becerileriyle uyuşmayan bir alanda eğitim-öğretim görme, okulda bulunmama ve eğitimiyle alakalı istihdamda yer almama bu sorunlardan birkaç tanesidir. Bu denli önem arz eden mesleki ve teknik eğitim disiplini birçok projeye konu olmuştur. Mesleki ve teknik eğitim okullarında okuldan erken ayrılma, beceri uyumsuzluğu ile istihdamda ve eğitim-öğretimde yer almama gibi başlıkların Gelecek Seçimlerine Destek (Support to Choose Future Project) adlı AB projesinde tartışılması hedeflenmiştir.

1.1. Okuldan Erken Ayrılma (ESL)

Okuldan erken ayrılma olarak ifade edilen ve eğitim öğretim süresi tamamlanmadan okuldan çeşitli nedenlerden dolayı ayrılmayı ifade eden “okuldan erken ayrılma”, literatürde farklı şekillerde ifade edilmiştir. Okulu terk etme, okuldan ayrılma ya da okuldan atılma; konuya ilişkin literatürde yer alan ifadelerdir. Bu çalışmada okuldan erken ayrılma ifadesinin kullanılacak olması, çeşitli nedenlerle öğrenci ya da diğer faktörlerin etkisiyle okul hayatının sonlanmasının hem etken hem de edilgen nedenlerini göz önünde bulunduracaktır. Bu hususta ifade edilmelidir ki okuldan ayrılma, okul normlarından kopuş ile başlayan, okulun etkinliklerinden ve değerlerinden kopma şeklinde okula bağlılığın giderek azalmasıyla devam eden ve neticede okul ortamından kopmayla son bulan bir süreci ifade etmektedir (Yıldız & Eldeleklioğlu, 2018).

Okuldan erken ayrılmanın altında yatan birçok nedenin var olduğu problematik olarak benimsenen bir olgu olmakla beraber, okuldan ayrılmanın nedeni her ne olursa olsun aidiyet duygusunda bir çözümlenin

var olduğu gerçeği, mutlak olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna bağlı olarak okuldan erken ayrılma eyleminin temelde ani bir davranış olmadığı, kademeli bir geri çekiliş sürecinin var olduğu görüşü hakimdir (Hernandez, 2018).

“A Package Of Interventions To Reduce School Dropout In Public Schools In A Developing Country- Gelişmekte Olan Bir Ülkede Devlet Okullarında Okul Terkini Azaltmak İçin Bir Müdahale Paketi” isimli araştırmada; erken yaşta okulu bırakma oranlarının bir ülkenin eğitim politikasının işlerliği ve durumunun bir göstergesi olduğuna ve yakın tarihli gelecekte muhtemel sorunların ortaya çıkmasında emniyet supabı işlevi gördüğüne dikkat çekilmiştir (Graeff-Martins vd., 2006).

1.2. Beceri Uyumsuzluğu (SM)

İş gücü alanında önemli bir sorun olarak karşılaşılan durum; eğitim alanında arz edilen beceriler, vasıflar ile iş gücü piyasasında talep edilen beceriler, vasıflar arasındaki dengesizlik ve uyumsuzluktur. Bu hem gelişmekte olan ülkeler hem de gelişmiş ülkeler için söz konusudur (Hatipoğlu, 2016). Beceri kavramı; daha önceleri somut gözlemlenen ve ustalık bağlamındaki davranışlar olarak nitelendirilmekteydi. Eskiden beceri yaklaşımında sadece bireyin davranışları ve fiziksel anlamdaki becerileri söz konusuyken; şimdilerde ise beceri daha çok bilişsel (zihinsel), duygusal ve sosyal becerileriyle ilişkili olarak açıklanmaktadır. Bu yapılandırmacı görüşle beraber beceri kavramına yeni bir anlam kazandırılmıştır. (Boutin, 2004).

Diğer taraftan bireyin bir işi yapabilirlik gücü beceri olarak değerlendirilmektedir. Beceri olgusunda bilgiyle donanımlı hale gelmenin yanında bunu eyleme dökmek de önem arz eder olmuştur. Bu bağlamda birey hem zihinsel hem fiziksel noktada harekete geçmek durumundadır. Zihinsel olarak birey; analiz etme, sorgulama, problem çözme ve karar verme gibi süreçlerle beraber fiziksel olarak da eylemde bulunmak durumundadır. Elbette beceri sadece zihinsel ve fiziksel kaynaklardan ibaret değildir. Bilmek ve uygulamak dışında beceri; psikolojik ve sosyolojik kaynaklardan da beslenmektedir. Bu hususta kompleks durumlarla baş etme ve bunu yönetebilmek de o işi gerçekleştirmede önemlidir (Bissonnette & Richard, 2001; Dionnet, 2002; OECD, 2005).

Beceri uyumsuzluğu, bireyin çalışma alanında ihtiyacı olan becerilerin sahip olduğu becerilere göre daha az veya daha fazla olduğu durumdur. Yani bireyin kazandığı ve geliştirdiği becerilerin iş yaşamında az veya fazla karşılık bulmasıdır. İş yaşamında ihtiyaç duyulan becerilerin bireyde ya daha fazla ya da daha az bulunmasıdır (CEDEFOP, 2012). Beceri uyumsuzluğunda sadece o beceriye sahip olmamak veya az sahip olmak durumu söz konusu değildir. Fazla beceriye sahip olmak da bir uyumsuzluk durumunu ifade etmektedir. Becerilere göre bireylerin uyumlu bir noktada olması son derece önem arz etmektedir. Bu durum özellikle bireylerin daha öğrenciyken beceri ve yeteneklerinin farkına varmasıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Bu noktada eğitim olgusu içerisinde öğrenci kişilik hizmetleri olgusunu tarif etmenin ve öğrenciye bu yönlü bilişsel yaklaşımlarda bulunmanın fayda sağlayıcı olduğu düşünülmektedir.

Çağdaş eğitim sürecinde bir bütün olarak bireyin gelişimi amaçlanmaktadır. Ve bireyin hem kendisi hem de içinde yaşadığı toplum için yetişmesi hedeflenmektedir. Bireyin zihinsel, fiziksel ve psikososyolojik noktada sürekli gelişimi desteklenmektedir. Böylelikle daha toplumla bütünleşik, yaratıcı ve üretken bir birey yetişmesi bağlamında ortam hazırlanmış olur (Yeşilyaprak, 2005). Çağdaş eğitimin ruhunu yakalamak için ve daha işlevsel olabilmek adına eğitim sürecinde öğretim ve yönetim faaliyetlerinin yanında öğrenci kişilik hizmetleri çok önemlidir. Geleneksel eğitimde öğretim ve yönetim anlayışı mevcutken; çağdaş eğitimde bireyin bireysel farklılıklarını önemseme ve onların duygu, tutum, değer ve davranışları noktasında rehberlik edebilmek kıymetlidir. Bu bağlamda öğrenci kişilik hizmetleri çağdaş eğitim yaklaşımında bu etkinlikleri kapsamaktadır (Ercan, 2000).

Öğrenci kişilik hizmetlerinde bulunan rehberlik hizmetleri bu anlamda bireye doğrudan destek veren kişisel gelişimi için önemli bir süreçtir. Bireyin daha verimli ve işlevsel karar alması ve etkili bilgi-beceriye sahip olması adına sistemli bir şekilde uzmanlık çerçevesinde bireye verilen yardım rehberlik hizmetleri olarak tanımlanmaktadır (Tan, 1992). Profesyonel bir yardım olan rehberlik hizmetleri kişinin kendini

tanınmasını, gerçekleştirmesini sağlamakta ve çevresindeki fırsatları değerlendirip daha uygun kararlar almasına destekte bulunmaktadır (Kuzgun, 1992).

ABD’de mesleki rehberlik ve yardım şeklinde öncelikli olarak ortaya çıkan rehberlik hizmetlerine ABD’nin öncülük ettiğini görmek mümkündür. Bu bağlamda Frank Parsons, 1908 yılında bireylerin yetenek ve ilgileri doğrultusunda işe yerleştirilmesi maksadıyla insanlara yardım etmiş ve daha sonra Boston Meslek Bürosunu açarak çalışmalarını buradan devam ettirmiştir. Ayrıca mesleki rehberlik çalışmaları alanında önemli bir adım olarak kabul gören ilk eseri de bu dönemde kaleme almıştır (Isaacson, 1986). Şunu da ifade etmek gerekir ki; Öncelikli olarak mesleki yardım şeklinde ortaya çıkan rehberlik hizmetleri, daha sonra eğitsel ve kişisel rehberlik şeklinde kapsamını genişletmiştir (Kepçeoğlu, 1993).

Görüldüğü üzere çağdaş eğitim yaklaşımında bireyin kendini tanınması ve daha yerinde kararlar alması önem arz etmektedir. Dahası okullarda öğrenci kişilik hizmetlerinin kapsamında olan rehberlik hizmetlerinin bu bağlamda bu ihtiyaca cevap verdiği düşünülmektedir. Ancak ilgi, yetenek ve mesleki değerler çerçevesinde kendi becerilerine uygun karar almaları noktasında bazı aksaklıkların olduğu da görülmektedir. Tam bu bağlamda “Gelecek Seçimlerine Destek” adlı projede özellikle mesleki ve teknik eğitim okullarında bu durumun analiz edilmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.3. Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olma Durumu (NEET)

Gençlerin çalışma hayatına eklenme ya da başka bir ifade ile iş piyasasında var olmalarına yönelik birtakım göstergeler dikkat çekici olsa da özellikle son zamanlarda bu göstergelerin özellikle eğitim ve sosyal yaşamı da dahil etme noktasında yetersiz kaldığı saptanmıştır. Genç istihdamı, genç işsizlik oranı gibi göstergelerin gençlerin durumlarını ortaya koymada yetersiz olduğu anlaşıldıktan sonra alternatif göstergeler gündeme gelmiştir.

Çünkü birtakım sebeplerle eğitim hayatını sonlandıran gençler, iş hayatına da eklenemeyince hem iş hayatının dışında hem de eğitim sürecinin dışında kalmaktadırlar. Bu durum işsizlik oranı ya da genç istihdamı gibi göstergelerde belirtilmeyince de alternatif bir gösterge olan NEET, 15-29 yaş aralığında, istihdamda ve eğitimde olmayan, bu nedenle de sosyal yaşamdan dışlanmış olan gençleri tanımlamak için hem ulusal hem de uluslararası araştırmacılar için kullanılan bir göstergedir (Eurofound, 2012; Aslan, 2019).

NEET göstergesi veya istihdam, eğitim-öğretimde olmayan gençlerin ölçümü; 1990'lardan itibaren Birleşik Krallık'ta beşerî sermaye biriktirmeyen gençleri sınıflandırmanın bir yolu olarak kullanılıyorken, 2010 yılından itibaren de AB'nin kullandığı göstergelerden biri olmuştur (Eurofound, 2021).

Türkiye, gelişmekte olan bir ülke konumunda olduğundan ve Türkiye ekonomisinin sosyoekonomik dinamikleri dikkate alındığında genç nüfusun öz kaynak olarak değerlendirilip eğitim sistemine ve ekonomik yapıya dahil edilmesi, bir çok açıdan olduğu gibi toplumsal açıdan da büyük önem arz etmektedir.

Tablo 1.

Cinsiyet, Yaş ve Çalışma Durumuna Göre Ne İstihdamda Ne de Eğitim-Öğretimde Bulunan Gençler (NEET Rates)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
GEO										
European Union - 27 countries (from 2020)	17.3	17.5	17.0	16.6	16.0	15.1	14.4	14.0	15.2	14.3(b)
European Union - 28 countries (2013-2020)	17.1	17.2	16.6	16.1	15.6	14.7	14.1	13.6	:	:
European Union - 15 countries (1995-2004)	16.6	16.7	16.1	15.7	15.2	14.5	13.9	13.4	:	:
Euro area - 19 countries (from 2015)	17.3	17.5	17.1	16.6	16.1	15.3	14.6	14.1	15.4	14.3(b)
Belgium	15.1	15.6	14.8	15.5	14.2	13.7(b)	13.0	12.8	13.4	11.5(b)
Bulgaria	25.4	26.1	24.7	23.0	22.8	19.5	19.1	17.5	19.2	18.3(b)
Czechia	15.8	15.6(b)	15.0	14.9	13.6	12.4	12.5	13.2	14.3	14.1(b)
Denmark	9.3	8.9	8.9	9.1	9.2(b)	10.5(b)	10.2	10.0	10.8	9.2(b)
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	10.9	10.4	10.4	10.2	10.5	10.0	9.6	9.3	10.8(b)	10.6(b)
Estonia	16.5	15.3	15.2	14.0	15.3	13.1	12.9	12.2	13.9	12.2(b)
Ireland	22.4	20.0	18.4	17.1	15.6	13.9(b)	12.7	12.6	15.2	11.1(b)
Greece	29.1	30.8	29.5	27.1	25.6	24.2	22.3	20.7	21.3	20.5(b)
Spain	23.6	24.0	22.4(b)	20.9	19.5	17.9	16.7	16.0	18.8	15.6(b d)
France	16.1	14.7(b)	15.1(b)	15.7	15.6	15.0	14.5	14.0	15.1	13.7(b d)
Croatia	21.7	23.2	22.2	21.1	20.6	18.9	16.2	15.0	16.1	16.2(b)
Italy	24.8	27.2	27.4	26.9	26.0	25.5	24.8	23.8	25.1	24.4(b)
Cyprus	17.4	20.3	19.5	18.7	18.8	18.0	15.4	14.6	15.1	15.1(b)
Latvia	18.2	16.3	16.6	14.7	14.4	13.8	12.7	12.0	12.9	13.8(b)

Tablo 1. Devamı

Cinsiyet, Yaş ve Çalışma Durumuna Göre Ne İstihdamda Ne de Eğitim-Öğretimde Bulunan Gençler
(NEET Rates)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lithuania	15.3	14.1	13.5	12.6	12.0	11.5	10.6	11.6	13.3	12.8(b)
Luxembourg	8.4	8.5	8.1	8.4(b)	8.1	7.7	8.3	6.9	8.2	8.9(b)
Hungary	20.9	20.4	18.1	16.9(b)	15.8	15.0	14.7	14.6	16.7	12.1(b)
Malta	13.9	12.9	13.1	13.2	10.6	10.4(b)	9.3	9.6	10.1	9.8(b)
Netherlands	7.7	8.8(b)	8.8	8.1	7.9	7.3	6.8	7.0	6.8	6.6(b)
Austria	9.0	9.8	10.0	9.9	9.8	9.3	9.4	9.2	10.6	10.7(b)
Poland	16.9	17.4(b)	16.7	15.8	15.1	14.3	13.7(b)	13.4	13.8	13.8(b)
Portugal	16.6	17.1	15.2	13.5	13.2	11.2	9.9	9.5	11.6	10.2(b)
Romania	20.1	20.5	20.0	21.1	20.8	18.7	18.0	17.3	17.8	21.4(b)
Slovenia	11.8	13.2	13.6	12.5	11.5	9.9	9.5	9.0	9.5	8.4(b)
Slovakia	21.2	21.5	21.4	19.9	18.2	18.6	17.2	17.2	17.7	15.0(b)
Finland	11.5	12.1	12.9	13.1	12.7	12.4	11.2	10.3	11.0	9.9(b)
Sweden	8.3	7.9	7.7	7.4	7.2	6.9	6.9(b)	6.4	7.6	6.4(b)
Iceland	7.4	7.3	7.3	5.8	5.4	4.5	5.7	5.7	8.3(b)	7.9(b)
Norway	7.2	7.5	7.9	8.1	8.3	7.9	7.7	7.3	7.8	8.3(b)
Switzerland	8.6	8.8	8.5	8.2	8.0	7.9	7.3	6.7	6.9	:
United Kingdom	15.5	15.0	13.7	13.3	13.0	12.2	12.0	11.7	:	:
Montenegro	27.4	26.4	25.1	25.6	24.8	23.4	23.0	24.2	28.6	:
North Macedonia	33.9	33.1	33.9	33.9	32.3	32.5	31.4	26.7	27.6	:
Serbia	28.6	27.8	27.1(b)	26.1	23.8	23.0	21.2	19.9	20.7	19.5(b)
Turkey	32.9	30.9	30.2(b)	29.6	29.4	29.1	29.1	30.9	33.6	:

Kaynak: Eurostat (2022).

Genel olarak Avrupa'da NEET oranlarında bir düşüş eğilimi hakimken Danimarka, İtalya, Türkiye, Norveç ve Avusturya'da eğilimin daha çok artış yönünde olduğu görülmektedir. Tablo 1'de yer alan veriler dikkatle incelendiğinde görülecektir ki 2019 yılından 2020 yılına girildiğinde Covid-19 etkisiyle tabloda yer alan tüm ülkelerde NEET oranında ciddi bir artış olmuştur. Bu da tüm dünya ülkelerinin ekonomilerinde adından sıklıkla bahsettiren küresel ekonomik ve istihdam krizinin bir yansımasıdır.

1.4. Araştırmanın amacı

Bu araştırma; meslek liselerinde öğrencilerin kendi gelecek seçimlerinin kimler tarafından gerçekleştirildiğini, seçilen bölümlerin meslek uyumu ile neticelenip neticelenmediğini, meslek liselerinden erken ayrılmaların hangi sebeplerden kaynaklandığını ve “ne okulda ne istihdamda bulunma” sorunsalına dair çıkarımda bulunmayı ve nedenlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda alan çalışması için Hakkâri Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde belirlenen katılımcılarla mesleki ve teknik eğitim okullarında bu sorunsallara yönelik görüşlerin incelenmesi hedeflenmektedir. Gelecek Seçimlerine Destek Projesi (Support to Choose Future Project) adlı AB Erasmus+ projesi kapsamında yapılan bu saha çalışmasında bir diğer amaç, Hakkari İli özelinde meslek liselerinde öğrencilerin gelecek seçimleri üzerindeki etkileri ortaya koymaktır. Bunu yaparken öğrenci, veli, öğretmen, rehber öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri esas alınarak; okulu erken terk etme, meslek lisesi öğrencilerinin becerilerine uygun olmayan bir alanda olmaları ve okulda eğitim-öğretim görmemekle birlikte çalışma hayatına da dahil olamama konuları üzerinde saha çalışması yapılması hedeflenmiştir.

1.5. Araştırmanın önemi

Mesleki eğitimin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Özellikle teknik, uzman ve ara eleman yetiştirme merkezleri ve/veya eğitim kurumları olarak görülen bu eğitim sürecine verilen önem ve harcanan yatırımlar da giderek artmaktadır. Bu eğitim sürecinin teorik ve pratik noktada destekçisi olan meslek liselerinin göz ardı edilmemesi gerektiği düşünüldüğünde buna dönük alan araştırmaların ne denli önemli olduğu da karşımıza çıkmaktadır. Meslek liselerinde eğitim-öğretim gören öğrencilerin gelecek seçimleri üzerine yapılan bu saha çalışmasının odak grup görüşmeleriyle bu alanda farklı bir bakış açısı kazandırdığı düşünülmektedir. Genel anlamda mesleki liselere ve meslek lisesi öğrencilerine olan algıların ve bu alandaki beklentilerin nasıl olduğu konusu kıymetli görülmektedir. Odak grup görüşmelerinde “okulu erken terk etme”, “becerilerine uygun olmayan alanda eğitim-öğretim görme” ve “ne okulda ne de iş hayatında bulunma” temalarına ilişkin; öğrenci, veli, öğretmen, rehber öğretmen ve okul yöneticilerinden elde edilen veriler ve verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan fikirler, bu araştırmanın üç teması perspektifinde meslek liselerinde karşılaşılan temel problemleri, problemlerin çözümüne dair önerileri ortaya koymasından önem arz etmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Meslek liselerinde öğrencilerin kendi gelecek seçimlerinin kimler tarafından gerçekleştirildiğini, seçilen bölümlerin meslek uyumu ile neticelenip neticelenmediğini, meslek liselerinden erken ayrılmaların hangi sebeplerden kaynaklandığını ve “ne okulda ne istihdamda bulunma” sorunsalına dair araştırma gerçekleştirmeyi ve nedenlerini ortaya koymayı amaç edinen bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışma deseni kullanılmıştır.

Durum çalışması güncel bir olguyu yaşam çerçevesi bağlamında ele alan, içerik arasındaki sınırların net olmadığı, birden fazla kanıt veya veri kaynağının olduğu durumlarda kullanılan deneysel bir araştırma yöntemidir (Yin, 1984).

İçerik analizine dayalı değerlendirilen bu araştırmanın katılımcılarını; farklı alanlardan 6 öğrenci, farklı meslek grubundan 2 veli, 1 idareci-okul yöneticisi, 1 rehber öğretmen ve farklı branşlardan 2 öğretmen oluşturmaktadır. Bunlara yönelik 3 açık uçlu soru hazırlanmıştır. Bu bağlamda katılımcılara açık uçlu görüşme tekniği ile aşağıdaki 3 temel soru sorulmuştur.

- 1- Okuldan erken ayrılma veya okul terki ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Onları bu zorluğa iten etmenler mi var?
- 2- Beceri uyumsuzluğu ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Onları bu sürece iten etmenler mi var?

3- Hem okul okumayan hem de bir işte çalışmayan kişilerle ilgili düşünceleriniz nelerdir? Onları bu zorluğa iten etmenler mi var? Veya avantajları, dezavantajları nelerdir?

2.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme/Araştırmanın çalışma grubu

Bu araştırmanın örnekleme meslek liselerinde öğrencilerin gelecek seçimlerine dönük deneyimlerini, görüşlerini ve fikirlerini sunan farklı alanlardan 6 öğrenci, farklı meslek grubundan 2 veli, 1 idareci-okul yöneticisi, 1 rehber öğretmen ve farklı branşlardan 2 öğretmen oluşturmaktadır.

Bu kişiler İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınarak gönüllü olarak çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların yaşları 16 ile 46 arasında değişmektedir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu form, konunun içeriğine göre açık uçlu ve yorum gerektiren 3 sorudan oluşmaktadır. Sorular hazırlanırken ilgili literatür taranmış, akademik kadro ve doktora düzeyinde eğitim almış alan uzmanlarından görüş ve öneriler alınmıştır. Formun hazırlanmasının ardından araştırma verilerinin toplanmasında odak grup görüşmesi yöntemi kullanılmıştır.

Odak grup görüşmesi bir soruna yönelik grup etkileşimi olarak tanımlanmaktadır (Morgan, 2002). Bu bağlamda araştırmada odak grup görüşmesine katılan bireylerin duygu ve düşünceleri kayıt altına alınmış (Stewart vd., 2007) ve gruba ilişkin açık uçlu sorular sorulmuş; toplantıda bireylerin düşünceleri, gözlemleri ve deneyimleri hakkında detaylı bilgi veren bir moderatör ve gruptaki açıklamaları tutanağa geçiren bir raportör bulunmuştur. Araştırma Hakkâri İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan izin doğrultusunda Hakkari Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde "U" düzeninde hazırlanan toplantı odasında katılımcılara araştırmanın amacı ve konusu hakkında bilgi verilerek gerçekleştirilmiştir. Görüşmeyi kabul eden katılımcılara gizlilik konusunda bilgi verilmiş, görüşmelerin profesyonel (sesli ve yazılı) kayıt altına alınacağı bilgisi aktarılmıştır.

Soru-cevap esasına dayanan görüşmeler 120 dakika sürmüştür. Ayrıca araştırma bulgularının sunumunda katılımcıların kimlik bilgilerinin korunması amacıyla her katılımcıya farklı kodlarla numaralar verilmiştir. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler ise Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2.

Katılımcı Bilgileri ve Demografik Özellikleri

Katılımcı	Unvan	Yaş	Alan	Sınıf
Ö1	Öğrenci	16	İnşaat	10.sınıf
Ö2	Öğrenci	18	Mobilya	11.sınıf
Ö3	Öğrenci	16	Tesisat	9.sınıf
Ö4	Öğrenci	17	Motor	9.sınıf
Ö5	Öğrenci	17	Tesisat	11.sınıf
Ö6	Öğrenci	18	Motor	11.sınıf
V1	Veli (nakliyeci)	46		
V2	Veli (ev hanımı)	38		
İ1	İdareci	34		
R1	Rehber Öğretmen	28		
E1	Öğretmen	35		
E2	Öğretmen	33		

Kaynak: Gelecek Seçimlerine Destek Projesi Odak Görüşmesi verileri ışığında oluşturulmuştur.

2.4. Verilerin analizi

Görüşmeler yoluyla elde edilen veriler, iki aşamada analiz edilmiştir. Bunlardan ilki, verilerin kâğıda yazılması, kodlanması, görüşmeci yorumlarının yazılması ve temaların oluşturulması aşaması olan tümevarımsal analiz tekniği ile gerçekleştirilmiştir (Silverman, 2001). İkinci olarak verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, benzer verileri çeşitli kavram ve temalar altında toplayarak içeriğin anlaşılmasını sağlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Görüşmeler kayıt altına alınmış ve verilerin analizi için iki alan uzmanı tarafından deşifre edilerek kodlamalar ve temalar oluşturulmuştur.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi:12.04.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası:BEL5V6BE/00451 (Elektronik İmza-Doğrulama Kodu/PIN Kodu)

3. BULGULAR

Gelecek seçimlerine destek projesi kapsamında ilk odak grup görüşmeleri sonucunda nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yapılarak belirlenen temalar çerçevesi içinde farklı kodlar ortaya çıktığı görülmüştür. Şekil 1’de ESL (Okuldan Erken Ayrılma) temasında odak grup görüşmelerinde veli, öğrenci, öğretmen, psikolojik danışman/rehber öğretmen ve idarecilerin görüşlerin içeriği analiz edildiğinde 16 farklı kod belirlenmiştir. Bu kodlar;

- Ekonomik Sorunlar
- Meslek Liselerinin Tanımı ve Tanıtımı
- Motivasyon (İçsel ve Dışsal)
- Ulaşım ve Barınma
- Olumsuz Model
- İnanç-Güven ve Umut Yitimi
- Aidiyet
- Akran Etkisi
- Aile Faktörü
- Fırsat Eşitsizliği
- Eğitim Politikalarında Sürekliliğin Olmaması
- Beceri Uyumsuzluğu
- Özgüven Eksikliği
- Yetersiz Yönlendirme
- Başarı Ölçütü
- Öğrenci-Veli-Okul Kopukluğu

Şeklinde dir.

Okuldan erken ayrılma ile ilgili kodlar Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Okuldan Erken ayrılma (ESL) verilerinden elde edilen kodlar

Kaynak: Gelecek Seçimlerine Destek Projesi Odak Görüşmesi verileri ışığında oluşturulmuştur.

Bu veriler ışığında odak grup görüşmesi katılımcılarından V1; eğitim politikalarında sürekliliğin olmamasını ifade ederek özellikle öğretmenlerin yer değiştirmelerinin farklı nedenlerden dolayı olması, öğrenci üzerinde motivasyonu düşürdüğünü belirtmiştir. Bu durumun sınav sistemine olan güvensizliği doğurduğu görüşünü ileri sürerek velilerin eğitime olan bakış açılarının değişmesi gerekliliğinden bahsetmiştir. Diğer taraftan ailenin çocuklarını izlemelerinin okuldan erken ayrılmayı önleyebileceği ön görülmüştür. Ö5 katılımcısı, özellikle okuldan erken ayrılmaya neden olan etkenlerin; köyde yaşamış olmanın ulaşım ve barınma sorununu getirdiği, herkesin eşit düzeyde eğitim görmediğinin önemli bir olgu olduğunu ileri sürmüştür. Fırsat eşitsizliği vurgusu yapan Ö5, toplumun öğrencileri desteklemediği yani esas olarak dışsal motivasyonun da az olduğu gerçeğinin unutulmaması gerektiğini söylemiştir. Ekonomik sorunların da okuldan erken ayrılmayı etkilediği görüşü de önemli diğer faktördür. Bu hususta V2 katılımcısı da özellikle okuldan erken ayrılmada en büyük faktörün ekonomik sorunlar olduğunu belirtmiştir. Ö2 katılımcı ise özellikle çevrelerinde okuyanların işsiz kaldığını ifade ederek okul okumaya karşı içsel motivasyonun da azaldığı görüşünü öne sürmüştür. Bu durumun olumsuz bir model teşkil ettiği söylenebilir. Ö1 katılımcısı ise okul sonrası işsizliğin; okul okumaya karşı umudun ve inancın zayıflamasına neden olduğunu ifade etmiştir. Ve ekonomik sorunların da okuldan erken ayrılmayı tetiklediğini vurgulamıştır. Diğer taraftan meslek lisesi eğitimcilerinden R1, okuldan erken ayrılmayı engellemek için öğrencilerde aidiyet duygusunun oluşması gerektiğini ifade ederek; öğrenci ve öğretmen ilişkilerinin etkili olmasının altını çizmiştir.

Okuldan erken ayrılma hususunda bir diğer değişkenin akran etkisi olduğunu belirten Ö4 katılımcısı, olumsuz modellerin fazla olmasının okuldan erken ayrılmayı etkilediğini ifade ederken Ö5 katılımcısı ise alan ve öğrencinin becerisine/yeteneğine uygunluğunun olmadığı; bundan dolayı okulu erken bırakma eğilimlerini arttırdığını belirtmiştir. Ekonomik unsurların okulu terk etmede en önemli argümanlardan biri olduğu birçok katılımcı tarafından ifade edildiği görülmektedir. Buna istinaden Ö6 katılımcısının özgüven

eksikliğinin ve ekonomik sorunların okuldan erken ayrılmada etkili olduğunu ifade etmesi bu kategoride değerlendirilmektedir.

Bir başka perspektiften olayları ele alan İ1 katılımcısı, öğrencilerin istedikleri alanda olmamalarının, eğitim politikalarında sürekliliğin olmamasının, ulaşım ve barınma konusunda yetersizliğin ve hayal kurmamanın okulu erken bırakmayı etkilediği görüşünü savunmuştur. Ayrıca özellikle öğrencilerin umutlarının olmamasının okumaya karşı inançlarının azalmasının önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. E2 katılımcısı ise becerilere uygun olmayan seçimlerin yapılması, öğretmenlerin de aidiyet duygularının az olması, fırsat eşitsizliği gibi faktörlerin okuldan erken ayrılmaya davetiye çıkardığını altını çizmiştir. Kuşkusuz araştırmada en dikkat çeken husus, ekonomik koşullar ve kaygılardır. Bu durum gerek öğrenciler gerek veliler gerek eğitimciler ve idareci tarafından sıklıkla ifade edilmiştir. Bu açıklamalara istinaden Ö5'in;

“Zeki olmasına rağmen birçok öğrenci okula erişemiyor ya da okulu bırakmak durumunda kalıyor. Maalesef köydeki öğrenci okumak istiyor ama imkanları el vermiyor. Diğer taraftan şehirde imkanları elverişli olan öğrenciler ise okumak istemiyor.”

İfadeleri, öğrencilerin fırsat eşitsizliği algılarının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Yine bu hususta V2 katılımcısının oğlunun okulu bırakmak istemesini de ekonomik nedenlere bağlamış olduğu aktarılmıştır. Odak grup görüşmesinin bir kesitinde geçen diyalog bu durumun daha anlaşılır olmasına fayda sağlamaktadır;

V2: *-oğlum okulu ekonomik nedenlerle bırakmak istedi. Geçinemediğimiz için...*

Ö1: *okulu sevmiyordum. Kimse atanamıyor. Okulu bırakmak istedim.*

E2: *-velimiz oğlunun okula devam etmesi için büyük gayretler sarf ederek ikna etti.*

Bu veriler ailenin öğrencilerin gelecek seçimlerinde ne denli önemli olduğunu gösterirken çalışmanın bütüncül bir değerlendirmesi de ekonomik faktörlerin tüm katılımcıların ortak kaygısı olduğu gerçeğini gözler önüne sermiştir.

Bu araştırmanın ikinci temasında yer alan beceri uyumsuzluğuna ilişkin veriler göstermiştir ki tercih edilen ya da tercih etmek durumunda kalınan bölüm ile istihdam edilen bölüm arasında büyük bir uyumsuzluk söz konusudur. Bu bağlamda katılımcılara yöneltilen “Okunan bölüm ile çalışılan iş arasında bir uyum olmalı mıdır?” sorusuna verilen yanıtların hepsi uyumdan yana olmuş ve katılımcıların büyük çoğunluğu bu uyumsuzluğu yetersiz yönlendirmeye ve ekonomik kaygılara bağlamıştır. Odak grup görüşmesi katılımcılarından elde edilen veriler ışığında yapılan kodlamalarda sıklıkla kullanılan ve tekrara düşen kavramlardan oluşturulan kodlamalar Şekil 2’de de görüldüğü üzere;

- Yetersiz yönlendirme
- Ekonomik kaygılar
- Alan seçimi kriterleri
- Mutsuzluk
- Öğrenci ve alan farkındalığı
- Beklentilerin karşılanmaması

Şeklinde. Çalışmanın bu bölümünde söz hakkı alan meslek lisesi alan öğretmenlerinden E2 katılımcısı, meslek liselerinde bölüm seçiminin 9. sınıfın başından gerçekleşmesinin erken olduğuna ve seçilen bölümlerin ilgi alanlarından ziyade akademik başarı puanına göre olmasının tercihlerin büyük oranda mutsuzluk yarattığına değinmiştir. Başarı puanına göre seçilen bölümlerin ilerdeki yaşam koşulları ve ekonomik kaygılarla da ilişkilendirildiği durumda ya okul terklerine ya da beceri uyumsuzluğuna neden olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin daha doğru yönlendirilmesi noktasında hem öğrenci hem de

seçilecek olan alanların iyi tanınması ve tanıtılması gerektiği öne sürülmüştür. Bundan dolayı öğretmen, aile ve öğrenci arasında yakın ilişkilerin olması faydalı olacaktır.

Beceri uyumsuzluğu ile ilgili kodlar Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2. Beceri Uyumsuzluğu verilerinden elde edilen kodlamalar

Kaynak: Gelecek Seçimlerine Destek Projesi Odak Görüşmesi verileri ışığında oluşturulmuştur.

Diğer taraftan meslek lisesi alan öğretmenlerinden E1 katılımcısı da meslek liselerinde bölüm seçilirken temelde ekonomik kaygıların gözetildiğini ve alana ilgi duymanın de bu bakış açısından doğrudan etkilendiğini ifade etmiştir;

“Türkiye’de ilk amaç/hedef para kazanmak. Maalesef ilgili bölümde okuyan öğrenci başka alanlara ekonomik nedenlerden dolayı yönelmektedir. Bunun için de ekonomik kaygıların söz konusu olduğunu belirtmek gerekir...”

Odak grup görüşmesinin verileri farklı nedenler ve değişkenlerin beceri uyumsuzluğuna işaret ettiğini göstermekte ve öğrencilerin yeterli bir biçimde yönlendirilmediklerini de gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda ailenin alan seçiminde etkili olması, öğrencinin kendi becerilerini henüz tanımamışken ve alana dair bilgi birikimi edinmemişken seçim yapması; yapılan seçimlerin beceri uyumsuzluğu ile neticelenmesine zemin hazırlamaktadır.

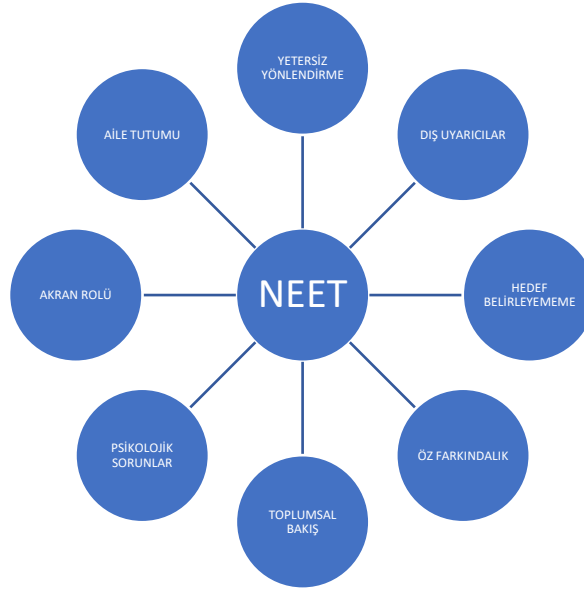
Alan seçimlerinin yapılması hususunda bir takım kaygı ve önerilerini dile getiren katılımcılardan R1, alan seçimi ile ilgili daha işlevsel düzenlemelerin olması gerektiğinin öneminden bahsetmiştir. Yine İ1 katılımcısı da özellikle alan seçiminin erken olmasının becerilerle alanlar arasındaki uyumsuzluğa neden olan en önemli faktörlerden biri olduğunu ileri sürmüştür. V2 katılımcısı ise doğru yönlendirmenin eksikliğine dikkat çekmiştir. Bunların yanında öğrenci katılımcılardan Ö1 ise özellikle öğrenciyi tanımının ve öğrencinin kendini tanımmasının gerekliliğinden bahsederek beceri uyumsuzluğuna yol açan en önemli etkeni ifade etmiştir.

NEET, hem uluslararası hem de ulusal alanda önemi gittikçe anlaşılan bir gösterge ve çalışma konusu olmuştur. Bu önemin anlaşılmasında NEET’in bir eğitim ve istihdam krizi olarak görülmesinin rolü büyüktür. NEET meselesinin ardında yatan nedenleri irdelemek ve odak grup görüşme çalışmasında katılımcıların “ne istihdam ne de okulda olma durumu” ile ilgili görüşlerine ulaşmak amacıyla yapılan

odak grup görüşmesinin sorularından biri de “Hem okul okumayan hem de bir işte çalışmayan kişilerle ilgili düşünceleriniz nelerdir? Onları bu zorluğa iten etmenler mi var? Veya avantajları, dezavantajları nelerdir?” sorusu olmuştur. Yöneltilen bu soruya karşılık alınan görüşlerinin içerik analizi yapıldığında 8 başlıkta kod oluşturulmuştur. Bu kodlar Şekil 3’te de görüldüğü üzere;

- Yetersiz yönlendirme
- Dış uyarıcılar
- Hedef belirleyememe
- Öz farkındalık
- Toplumsal bakış
- Psikolojik sorunlar
- Akran rolü
- Aile tutumu

Şeklinde dir.

Şekil 3. Ne Okulda ne istihdamda olma durumu (NEET) verilerinden elde edilen kodlamalar

Kaynak: Gelecek Seçimlerine Destek Projesi Odak Görüşmesi verileri ışığında oluşturulmuştur

Bu temada katılımcılar tarafından genel olarak öğrencilerin belli bir amacının olmadığı, okumaya karşı umutlarının olmadığı bundan dolayı umut, amaç gibi olguların kişiler açısından motivasyon aracı olarak kullanılması gerektiği ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra ebeveyn tutumlarının toplumun duyarlılığının, aidiyet duygusunun, kişinin kendini tanıması ve akranlarıyla olan iletişimin de bu noktada önemli olduğu görülmüştür. V1 katılımcı anne- baba tutumlarının çocuğu bu süreçte etkilediğini belirterek özellikle anne- baba tutumlarının doğru olmamasının çocukları çevrede farklı gruplara ve kötü alışkanlıklara sevk edeceğini ileri sürmüştür. V2 katılımcısı ise özellikle bu gibi kişilerin yük olacağı ve topluma kazandırmanın gerekliliğinden bahsetmiştir. Ö1 ve Ö3 katılımcıları amaçsızlık olgusunun kişinin ne işte ne de okulda olmasını etkilediğini öne sürmüştür. Ö2 katılımcısı tembellik ruhunun olması, akranlardan etkilenmesi ve doğru bir yönlendirmenin olmamasının bu anlamda etkili olduğu görüşünü dile getirmiştir. Ö4 ve Ö6 katılımcıları da akran etkisinin önemini vurgulamışlardır. İ1 katılımcısı ise toplumsal tutumlar, aile tutumlarının ve aidiyet duygusunun oluşmamasının kişiyi herhangi bir iş yapmaktan alıkoymasında ve okula karşı soğuk davranmasında etkili olduğunu ifade etmiştir. Ö5 katılımcısı diğerlerinden farklı

olarak bu süreçte etkili olabilecek kişinin psikolojik sorunlarının unutulmaması gerektiğini belirtmiştir. E1 katılımcısı kişinin halen bir arayış içinde olması ve kendini keşfedememesinin de ne bir iş ne de bir okulda olma sürecine etki eden olgu olduğunu ileri sürerek görüşlerini açıklamıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Odak grup görüşmesinin son aşamasında katılımcılara yöneltilen “gelecek seçimlerini yaparken temel motivasyonlarınız nelerdir? Sorusuna verilen yanıtlar göstermiştir ki temelde ekonomik ve mutluluk gibi güdüler katılımcıların sıklıkla vurgulamış olduğu argümanlar olmuştur.

Şekil 4. Gelecek Seçimleri için motivasyon kaynakları verilerinden elde edilen kodlamalar

Kaynak: Gelecek Seçimlerine Destek Projesi Odak Görüşmesi verileri ışığında oluşturulmuştur.

Bu bağlamda şekil 4’te de görüldüğü üzere para, sabit gelir gibi ekonomik güdülenmeler ön plana çıksa da mutluluk, umut-hedef-hayal, başarı, özgüven duygusu gibi motivasyon kaynaklarının kişilerin kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarına tekabül ettiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca meslek lisesi eğitimcilerinden R1 ise kişiye göre belirlenen motivasyon kaynaklarını işaret ederek insan ihtiyaç ve güdülerinin değişen yapısına ve göreliliğine vurgu yapmıştır.

Tablo 3.

Katılımcıların Gelecek Seçimi Motivasyon Kaynakları

Katılımcı	Unvan	Motivasyon Kaynağı
Ö1	Öğrenci	Veri elde edilememiştir
Ö2	Öğrenci	Umut
Ö3	Öğrenci	Başarılı Olmak
Ö4	Öğrenci	Beceri Uyumlu Bir İş
Ö5	Öğrenci	Dilediğin İş Yapmak
Ö6	Öğrenci	Rahat Bir Yaşam
İ1	İdareci	Özgür Olmak
R1	Rehber Öğretmen	Mutluluk ve Olumsuz motivasyon
E1	Eğitimci	Mutluluk, Huzur ve Aidiyet
E2	Eğitimci	Özgüven Duygusu
V1	Veli	Sabit Gelir
V2	Veli	Fedakarlık

Kaynak: Gelecek Seçimlerine Destek Projesi odak grup görüşmesi verilerinden elde edilmiştir.

Kuşkusuz meslek lisesi öğrencilerinin ve velilerin motivasyon kaynakları temelde umut, sabit gelir, başarılı olmak, hayalindeki işi yapmak gibi argümanlara dayanırken odak grup görüşmesinin diğer katılımcıları olan öğretmenler ve idareci için özgür olmak, huzurlu olmak, mutlu olmak ve özgüven gibi argümanlara dayanmaktadır. Verilerin analizi ve değerlendirme sürecini açıklamada kullanılan tablo 1 verileri de açık ortaya koymuştur ki insan ihtiyaçları ve yaşam koşulları gelecek seçimlerinin motivasyon kaynaklarını belirlemektedir.

Kaynakça/Reference

- Alkan, C. & Doğan, H. & Sezgin, S. İ. (2001). Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aslan, G. (2019). Türkiye’de Genç İstihdamı, Genç İşsizliği ve NEET Oranları: Karşılaştırmalı Bir Analiz, Ekonomi ve Siyaset Üzerine Yazılar. R. K. Korlu ve G. Duman (Ed),, Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Bissonnette, S. & Richard, M. (2001). Comment construire des compétences en classe, Chemelière / McGraw-Hill, Montréal.
- Boutin, G. (2004). L’approche Par Compétences En Éducation: Un Amalgame Paradigmatique, Connexions, Revue de psychosociologie sciences humaines, 2004/06, No 81, France.
- Cedefop (2012a). Skill Mismatch, The Role of the Enterprise, Research Paper No: 21, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Cedefop (2012b). The Development of ECVET İn Europe, Working Paper No:14, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Cingi, S. & Cahit, M. G. (2003). Türkiye’de İktisadi Kalkınmayı Tehdit Eden Sorun: Eğitim”, *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 21 (2).
- Demirel, Ö. (2003). Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı, (5. Baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Dionnet, S. (2002). Competences, Competences Transversales Et Systeme Educatif, Evaluation De La Rénovation De L’enseignement Primaire, *Document De Travail Service De La Recherche En Éducation*, Genève, Suisse.
- Ercan, L. (2000). “Rehber Öğretmenlerin Yetiştirilmesi Öğretmenlik Mesleği”. Türkiye-Almanya ve Kıbrıs’ta Öğretmen Yetiştirme s. 191-200. H. Çoşkun (Ed), CTB Yayınları.
- Graeff-Martins, A. S. & Oswald, S. & Comassetto, J. O. & Kieling, C. & Goncalves, R. R. & Rohde, L. A. (2006). A Package Of Interventions To Reduce School Dropout İn Public Schools İn A Developing Country, *Eur Child Adolesc Psychiatry*, Xx:1–8 Doı 10.1007/S00787-006-0555-2.
- Hatipoğlu, L. (2016). Avrupa Birliği’nde Beceri Uyumsuzluğu Olgusuna Yaklaşım Perspektifinde Türkiye İş Kurumu İçin Öneriler (Uzmanlık Tezi).
- Hernandez, V. G. (2018). Student Dropout: Risk Factors, Impact Of Prevention Programs, And Effective Strategies, *Research BRIEF*, Erişim Tarihi: 21.03.2022, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED587683.pdf>.
- Isaacson, L.E. (1986). Career Information In Counseling and Career Development, (Fourth Edition) Boston: Allyn and Bacon, Inc.
- Karlı, M. D. (2003). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Alternatif Yaklaşım, Pegem A.
- Kepçeoğlu, M. (1994). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Özerler Matbaası.
- Kuzgun, Y. (1992). Rehberlik ve Psikolojik Danışma (3. Baskı), ÖSYM Yayınları.
- Morgan, D. L. (2002). Focus Group Interviewing. Handbook Of Interview Research: Context And Method, 141-159.
- OECD (2005). *La Définition Et La Sélection Des Compétences Clés*, Résumé, Mep_Int_French.
- Özsoy, C. (2007). Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin İktisadi Kalkınmadaki Yeri Ve Önemi. (Doktora Tezi) Eskişehir.

- Saygılı, Ş. & Cihan, C. & Yavan., Z. A. (2005). Eğitim ve Büyüme, Türkiye İçin Sürdürülebilir Büyüme Konferansı Tartışma Tebliği, TÜSİAD-Koç Üniversitesi Araştırma Forumu, Yayın No. TÜSİAD-T/2005-06/401.
- Silverman, D. (2001). *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. London: SAGE Publication.
- Stewart D.W & Shamdasani P.N & Rook D.W (2007) *Focus Groups: Theory and Practice*. 2nd edn. Sage Publications, Thousand Oaks.
- Şahinkesen, A. (1992). Eğitimde İkili Sistem (Okul-İşyeri İşbirliğine Dayalı Sistem). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. (25), 687-701.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, M.E.B. Öğretmen Kitapları Dizisi. Milli Eğitim Basımevi.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldız, M. & Eldeleklioğlu, J. (2018). Investigation of The School Dropout Problem At Level Of Primary And Secondary Schools In Turkey, *European Journal of Education Studies*, 4 (10), xx: 33-47. Doi: 10.5281/zenodo.1302997.
- Yildirim, A. & Simsek, H. (2006). *Qualitative Research Methods In The Social Sciences*. (2nd Edition). Seçkin Publishing.
- Yin, R. (1984). *Case Study Research: Design and Methods*. Beverly Hills, Calif: Sage Publications.
- Eurofound (2021). *Quality Of Life: Impact Of COVID-19 On Young People In The EU*. Research Raport, PDF: ISBN 978-92-897-2209-4 DOI:10.2806/361465, Erişim Tarihi: 2.04.2022, https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef20036en.pdf
- Eurostat (2022). *Young People Neither In Employment Nor In Education And Training By Sex, Age And Labour Status (NEET Rates)*, Erişim Tarihi: 13.05.2022, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_ifse_20

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

The phenomenon of education, which increases standard and quality of living and scope of individuals and societies in economic and social terms and contributes to a prosperous life, is an important cornerstone of the content of investments for the future, both personally and socially. General education makes up substructure in terms of community development. As, vocational and technical education are important in terms of providing the individual with knowledge, skills and work habits related to a particular profession by taking advantage of technological developments in the context of economic development and industrial developments. Also, the role of vocational and technical education is important in meeting the individual's personal and socio-cultural economic needs. Based on this, the importance given to and investments spent on this training process, which is seen as technical, expert and intermediate staff training centers and/or educational institutions, is gradually increasing. Considering that vocational high schools, which are theoretical and practical supporters of this educational process, should not be ignored, it becomes clear how important field research on this subject is. But it is thought that vocational and technical education schools, which have an important function in the lives of individuals and societies, have different problems. In this context, "leaving school early", "skill mismatch (receiving education and training in a field that does not match one's own skills)" and "neither in school nor in employment (NEET)"; It points out some of these problems. These titles were discussed in the light of the findings obtained in this research conducted within the scope of the EU Erasmus+ project, Support to Choose Future Project. Also, this research aims to make inferences about who makes students' future choices in vocational high schools, whether the selected departments result in career adaptation, what are the reasons for early departures from vocational high schools, and the problematic of "neither in school nor in employment" and to reveal its reasons.

2.METHOD

In this research, case study from qualitative research designs was used. Case study is an experimental research method which deals with a current phenomenon in life in the context of life frame, is used when the boundaries between content are not clear and there is more than one source of evidence or data. In this study, which is evaluated based on content analysis, the participants from different fields, 6 students from different fields, 2 parents from different professions, 1 administrator-school manager, 1 guidance counselor and 2 teachers from different fields. With the aim of collecting data, semi-structured interview form was used. This form consists of open-ended according to content of subject and 3 questions requiring comment. While questions being prepared, related literature was browsed and opinions and suggestions were taken from experts academic staff and field experts trained at doctoral level. After preparing the form, focus group interview method was used to collect research data. Focus group interview is defined as group interaction. These interviews were recorded and for analysis of data, codes and themes were formed by deciphering from two field expert

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

As a result of the first focus group discussions within the scope of the future elections support project, it was observed that different codes emerged within the framework of the themes determined by content

analysis, one of the qualitative research methods. When the content of the opinions of parents, students, teachers, psychological counselors/guidance teachers and administrators were analyzed in focus group interviews on the theme of "Early Leaving School", different codes were determined. These are economic problems, definition and introduction of vocational high schools, motivation, transportation and harbouring negative model, loss of faith-trust-hope, belonging, peer influence, family factor, inequality of opportunity, lack of continuity in education policies, skill mismatch, lack of self-confidence, inadequate guidance, success criteria, student-parent disconnection. The data regarding "Skill Mismatch", which is included in the second theme of this research, has shown that there is a great incompatibility between the preferred or forced to choose department and the employed department. Frequently used and recurring concepts in the coding made in the light of the data obtained from the participants as a result of the focus group interview are; these include insufficient guidance, economic concerns, field selection criteria, unhappiness, student and field awareness, and failure to meet expectations. As a result of the content analysis of their views on "Neither Employment nor Schooling (NEET)", the following codes were created; inadequate guidance, external stimuli, inability to set goals, self-awareness, social perspective, psychological problems, peer role, family attitude. In addition, at the last stage of the focus group interview, the participants were asked "What are your main motivations when making future choices?" The answers to the question showed that motivations such as economic and happiness were the arguments frequently emphasized by the participants. Undoubtedly, the motivation sources of vocational high school students and their parents are based on arguments such as hope, stable income, being successful, doing their dream job, while for the other participants of the focus group interview, the instructors and administrators, they are based on arguments such as being free, being at peace, being happy and self-confidence.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Hakkari Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 12.04.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: BEL5V6BE/00451 (Elektronik İmza-Doğrulama Kodu/PIN Kodu)

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: % 40, Araştırmanın tasarlanması, veri analizi, yöntemin belirlenmesi

Yazar 2: % 35, Danışmanlık, raporlaştırma, mizanpaj, dergi iletişimi

Yazar 3: % 25, Literatür taraması, danışmanlık, izinlerin sağlanması

DESTEK ve TEŞEKKÜR BEYANI

Saha araştırmasının gerçekleştirildiği Hakkari Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi idarecilerine, araştırmaya katılım sağlayan tüm öğretmen, öğrenci ve velilere desteklerini esirgemedikleri için gönüllü bir şekilde katılım sağlayıp araştırma sorularına içtenlikle yanıt verip veri toplama sürecine katkı sundukları için sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.